

A mozi fölött

Még ilyenek nem láttam anyut.

Észrevettem, hogy ugyanúgy izzad, mint én vagy az öcsém. Majdnem büdös volt. Apu jó nehéz héber könyveit vitte a nappaliba, izgatottan tépkedte a lapokat, aztán bedobálta őket a kandallóba. A tűzbe.

Az öcsém a Nyanya ölében ücsörgött, és hétéves létére az ujját szopta, anyu rászólt a Nyanyára, hogy szedje össze magát, és menjen segíteni apunak, aki kinn dolgozott a kertben. Az ékszereket ásta el. Szóval nagy volt a készülődés. Én az előszobában üldögéltem a Nyanya rekamiéján, egy díványpárnával az ölemben. Húzkodtam a párnából a szálakat, és arra gondoltam, hogy most négyesben fogunk elmenni, nem úgy, mint nyáron. Csak Ervint vitték el Balatonfüredre, és nekem azt mondták, hogy hat éven alul ingyenes az utazás, az én vonatjegyemet nem akarják megvenni. Tudtam én, hogy lehetne az öcsém hatvanéves is, akkor is megvinnék a vonatjegyét. Mikor hazajöttek, kaptam tőlük három darab gyönyörű csokit. Vagyis egy csoki volt, csak három piramis. És az volt ráírva, hogy Balatonfüred.

52

Alkonyatkor, az még az este előtt van. Onnan tudom, hogy egyszer alkonyatkor kellett hazajönnöm a barátnőmtől. Akkor még nem tudtam, mi az, úgyszólván nem jöttem haza, de apu dühösen értem jött. Most alkonyatkor érkeztek meg a zöld ingesek. Egy szóke, meg egy bajszos, akinek szomorú, konya bajsza volt. Barna férfi volt, nagyon magas, mint az apu. A szóke leguggolt elém, a szemem közé nézett, és azt mondta, lefogadom, öregem, hogy ez a kislány magyar.

A díványpárnát magamhoz szorítottam, meg a Lonci babámat, a szemem becsukódott, és csak valami bársonyos piros foltot láttam az álmom szélén.

– Velünk kell jönnöd. – Kedves volt a hang, mint a doktor bácsié, aki a mandulámat vette ki. Mikor apuék között lépkedtem a kocsi felé, azt kérdeztem nagyon halkán a Lonci babámtól, hogy ma este nem fogunk fogat mosni? Mosakodni se? Imádkozni se? És hová visznek? És az anyut is, aki pedig nem is zsidó?

Ott lógott a vállamon a retikülöm, amitől nagy lettem. – Igazi nőci – nevetett rám a Lonka néni, mikor odaadta, és a vállamra akaszthattam a szülinapom miatt. Volt benne egy fehér zsebkendő, egy csatos imakönyv, egy fénylő dobozkában púder, és egy pengő.

A konya bajszú előreültetett maga mellé. Sötét volt, az autó reflektora miatt szépen világítottak a macskakövek. Félelmetes volt ez az út, nem ilyenek képzeltem első autózásomat. Mindig irigykedtem a Dorka barátnőmre, mikor kocsival vitték haza. És sokszor elképzeltem, ahogy gurulok a város felett.

– Az apád vadász volt – mondta a konya bajszú.

Nem értettem, mit mond, gondoltam, csúfol, meg zsidózik.

– Igen, persze, biztos vadász volt.

– Apádat Vadásznak hívták. Te nem vagy a szüleid gyereke.

Mocorogni kezdtem, az elrepülő fekete árnyékházakat nézegettem, magamhoz szorítottam a Lonci babám, aztán megfordítottam a fejem, és bámultam a zöld ingest. Halkan beszélt, kedvesen, de azért persze nem hittem neki. Gondoltam, valamit nekem is illene mondanom.

– Jó kis kocsi ez.

Az Apolló mozinál álltunk meg. Fölmentünk a mozi fölé az első emeletre, a ruhatárba. Elvették a retikülömet. Utánanyúltam, de a konyha bajszerű megfogta a karom, és továbbhúzott. Megálltunk egy ajtó előtt, aminek a névtáblájára azt karcolták: Perencsei. Perencsei Kornéliának hívták a padtársamat. Nehéz volt vele az élet. Lonka néni mondta mindig Samu bácsira, hogy nehéz vele az élet. Pedig Lonka néninek nem kellett egy padban ülnie Samu bácsival. Perencsei mindig kérdezett valamit. Miért lyukas a zoknim. Miért vagyok kócos. Miért hiányzik a gomb a köpenyemről. Ő tudott varni is. Lehajoltam, hogy megtapogassam a harisnyám. Valaki hátulról meglökött, és én beestem egy szobába. Csak arra vigyáztam, hogy a Lonci ki ne essen a kezemből. Nem ütöttem meg magam, egy alvó asszony ölébe estem. Az asszony nyögécselt, és az ezüstkanalairól beszélt. A mazsola közé rakta őket. Könyörgött, hogy ne bántsam. Kimásztam az öléből, és körülnéztem. Ennyi embert még nem láttam együtt aludni. A padlón ültek, a kabátjukon. A fejük a mellükre lógott. Egy fehér szakállú öregember az ablaknál térdelt, ide-oda ringatózott.

– Nem tud ülve aludni – mondtam anyunak.

– Maradj már csöndben! – sistergett a suttogása. Már megint haragudott rám.

Leraktuk a kabátjainkat a parkettára, és ráültünk.

– Az a konyha bajszerű, Holló a főnök, azt látom – suttogta anya, és elaludt.

Én még sokáig törtem a fejem, hogyan ráncigálhatnám arrébb anyát anélkül, hogy felébredne. Apu mellett szerettem volna aludni.

Kivilágosodott a jég... Apuval korcsolyáztam... egyszer csak fölemelt, a magasba emelt, jó meleg keze szorított, és megrázott a levegőben.

– Gyere, Tücsök – suttogta valaki, és kézen fogott. De ez nem apám keze volt. Kinyitottam a fél szememet, alig láttam a konyha bajszerűt az álmosásgomtól. Kihúzott a lakásból.

Óvatosan lépkedtünk a folyosón, mint az indiánok. Nyirkos volt a csend a dzsungelben. Reszketett a Lonci babám. Megálltunk, Holló főnök kulcsot rakott a zárba olyan óvatosan, mint egy betörő. Odabenn boltíves ajtókat láttam, színes üvegberakás csillogott. Az íróasztalon színezett férfiarc, majdnem olyan szép, mint az apu. Csak az apunak gödröcskéi lesznek, ha mosolyog, az alsó szája vastagabb, a felső meg cakkos. A szeme meg barna. Hűségesebb kutyaszeme van, szokta mondani az anyu. De az rossz érzés nekem.

A parkettán a szőnyeg szép, bordó, sárga, sötét nap. A bordó bársonyágyon látszik, hogy kényelmes nagyon. A bársonyon ügyesen hímzett párnák.

A török szultán háremlakása se lehet ennél szebb, gondoltam magamban. Megrogyant a térdem, mert az íróasztal szélén egy menóra állt. Mindig is féltém Jahvétől. Próbáltam nem gondolni semmire, de valami mégiscsak eszembe jutott. Ez a lakás Adonáj lakása, és a földön minden lakás, meg ház meg játszótér, meg hinta meg csoki meg ember meg minden, de minden Adonájé. Ő a legszabadabb török basa a világon.

Valahol messze megdördült az ég, de lehet, hogy csak egy ágyú volt.

– Ezek meg hova lettek? – mondta Holló főnök.

Megmozdultak a hímzett párnák az ágyon. Két poros, szürke szellem mászott ki az ágy alól. A kicsi a nagyobbik mögé bújt, onnan bámult engem meg Holló főnököt, aztán rémülten suttogta:

– Botafodás, egy-kedő-három! Hol van zarany?

A nagylány a kezével befogta a kisfiú száját, a másik kezével meg leporolta a kicsi ruháját. De azért elég poros maradt. A nagylány idősebb volt nálam, domborodott a blúza, igazi mellei voltak. Irigykedve néztem. Holló főnök kézen fogott, odaállított a két porcicás közé, aztán hátrafelé lépkedett. Elégedetten csavargatta a bajuszát.

– Mint az orgonasípok – mondta. Egy darabig engem nézegetett, aztán a nagylányt.

– Szép kölykök, kár, hogy nem magyarok.

Ezt nem értettem. Holló főnök odament a kisfiúhoz, megcsipkódta az arcát.

– Ez meg magyar volna, csak az apja megbolondult.

Leguggolt. A kisfiú megragadta a bajuszát.

– Hohó, de otthon érzi magát a kislegény! – nevetett Holló. – Azt a kommunista apádat!

Egyszeriben reszketni kezdett a szám, a fejem, elsírtam magam. Holló főnök odaugrott hozzám, és a kezét rátette a számra. – Csitt. – Durván szorított a keze, mégis megnyugodtam tőle. A kéz elengedett, aztán kihúzta az íróasztalfiókot, és egy kis zörgő csomagot vett elő. Három darab szalonna volt benne. A nagylány meg én kést is kaptunk. Én csak ácsorogtam a késsel a kezemben. Nekem az apu szokta fölvágni a szalonnát, kis katonákat tett mindig a tányéromra.

Loncit a hónom alá szorítottam, és nekiestem a késsel a szalonnának. Vaddul fűrészeltem, de nem akart lejönni a bőrkérről. Végül a számba vettem a szalonnát, és úgy marcangoltam. Néha, néha irigykedve kandikáltam a kisfiúra, a nagylány etette. Lonci éhes volt. Adtam neki a számból, de nem ette meg.

– Te nem eszel? – vakkantott rá Holló a nagylányra, aki erre fel a szájába dugott egy kockát, és potyogni kezdtek a könnyei. Óriási fekete szeme volt, a könnyektől még ragyogóbb lett. Ekkor vettem észre a szakadásokat a blúzán. Perencsei Kornéliának nagyon nem tetszett volna. És ráadásul a nagylány arcán karmolások is voltak.

Leültem a szőnyegre. Ha erősen imádkoznék, talán repülni is tudnék ezzel a szőnyeggel. Holló főnök rám szólt, hogy szedjem össze magam. A többiek az ajtóban álltak.

– A szalonnáról egy szót se – mondta, és kimentünk a folyósóra.

Másnap hajnalban szép fiatal, karszalagos fiú nyitotta ki az ajtót. Integgett Apunak. Én átöleltem apu lábát, pedig tilos. Apuhoz érni tilos, mert lány vagyok. Apu már nem zsidó, mióta feleségül vette anyut, de ha tilos, akkor tilos. Titokban még mindig zsidó az apu. De bombázáskor mindig megengedte, hogy hozzábújjak, fejem a karjai közé fúrtam, és az ő sötétbar-na hangját hallgattam: „Ne félj, Picúr, amíg, hallod, addig nincs baj.” Most leszedte kezem a lábáról.

– Vigyázatok egymásra – súgta, mielőtt megindult az ajtó felé.

Azon a délelőttön ott ültünk anyám mellett, az öcsém is meg én is, ő pedig magához ölelt minket, mozdulni sem tudtunk.

– Én legszívesebben egy pamlagon heverve várnám ki a háború végét – mondogatta egész délelőtt a hátam mögött egy öregasszony. A kommunista kisfiú törökülésben ott ült előttem, és az ujját szopta. Néha kivette a szájából az ujját, és visított – Botafodás, egy-kedő-három! Hol van zarany?!

Valahol a házban hörögtek, ordítottak, és én azt mondogattam magamban, hogy alattunk a moziban verekedős filmet néznek a többiek, akiket kihívtak a szobánkból, mint aput. Harangoztak, mire anyu végre elaludt, és én ki tudtam mászni a karja alól. Oda akartam menni a fehér szakállú öregemberhez, aki most is imádkozott az ablaknál, de nagyon szorosan egymáshoz támaszkodva kuporogtak az emberek. Megpróbáltam átlépni egy szemüveges fiú felett, de megfogta a lábam, és megállított.

– Maradj nyugton, sajtkukac.

A fehér szakállast most fényesség vette körül, mint a híres embereket. Csak ő segíthet apának – ez jutott eszembe. Csúnyán néztem a szemüveges fiúra, elengedett, én meg átugrottam felette. Ráestem egy ősz hajú nénikére, és furakodtam tovább, a fehérszakállúhoz. Talán megérezte, hogy őhozá megyek, mert rám nézett, és abbahagyta az imádkozást. Bozontos fehér szemöldöke volt, és fekete szálak meredeztek ki a szemöldökéből. Nagyon világoskék volt a szeme. Egy pillanatra elállt a lélegzetem, észre sem vettem, hogy fél fenékkal egy melegítőss asszony ölében ülök, a kezemmel meg egy fiú vállába kapaszkodok.

Kicsapódott az ajtó.

– Tücsök! Hol tekereg az a gyerek?

Kábultan ültem a melegítőss asszonyság ölében.

– Mozdulj már, sajtkukac – morogta valaki.

Lehunytam a szemem, két karom kinyújtottam, és mint az alvajáró, megindultam az emberek erdején át az ajtó felé. Valaki megpofozta az arcom. Kis pofon volt, de azért fáj.

– Itt nem bohóckodunk. Tücsök! Nyisd már ki a szemed! – mondta szigorúan Holló főnök.

Megmarkolta a karomat, és kihúzott az ajtón.

Hullámoztak a fekete, fehér, piszkos keramitkockák, a kovácsoltvas korlát is elhajolt. Nem szabad elájulnom. Adonáj, ki vagy a mennyekben, segíts!

Kinyílt előttünk Vágó Ferenc és Bródy Eszter ajtaja. Senki nem volt a szobában, csak bukszák, táskák, levéltárcák, madzaggal átkötött batyuk.

A Lonci babám gubancos vörös haját próbáltam kigubancolni a kezemmel.

– Válassz magadnak valamit – mondta Holló.

Most már eszembe jutott, hogy mikor megérkeztünk, itt vették el tőlem a retikulómet. Nem láttam sehol, de nem is volt kedvem keresgélni. Kihúztam a kafartból¹ egy kopott aktatáskát, és gyorsan kivonultam vele a szobából. Holló főnök visszavitt Perencseiékhez, és megkérte anyámat, hogy egy percre se engedjen el maga mellől.

Nagyon unalmas volt ez a délután. Becsuktam a szemem, de így is az ablaknál ülő szakállas bácsit láttam, mozgott a szája, és ringatózott, és már körbe forgott a bácsi, örvény volt ez, lassú, lassú, világoskék, kavicsos patak vizében forgott, forgott, forgott... De egyszer csak bűdös lett a víz. Kinyitottam a szemem. Ott cumizott előttem a kommunista kisfiú, a fehérszakállú az ablaknál most is imádkozott, és az ajtóban egy vérző, spirituszszagú öregember állt.

– Megcsúsztam és leestem a lépcsőn – mondta az öregember. Csak az egyik szeme volt nyitva, a másik kék-zöld, véres bumszli volt. Ott állt mellette Holló főnök, és hálásan biccentett felé, amiért hazudott. Akkor jöttem rá, hogy ez az öregember az apám.

---

¹ Kafart: régies szleng, összevisszaságot jelent. (T. B. J.)

Gombos Andrea: Hiatus installáció (részlet)